

Emotional Intelligence and Parental Attitudes as Predictors of High School Students' Life Satisfaction*

Sümbül Yalnızca Yıldırım¹ & Fulya Cenkseven Önder²

^{1,2} Cukurova University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Turkey

ARTICLE INFO

Article History:

Received 06.04.2017

Received in revised form
17.10.2017

Accepted 02.11.2017

Available online

08.11.2017

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine to what extent parental attitudes and emotional intelligence predict life satisfaction. The study was conducted with a sample of 855 high school students (475 female, 379 male). The data was collected by using "multidimensional adolescent life satisfaction scale", "parenting scale", "bar-on emotional intelligence scale child and adolescent form" and "personal information form". According to multivariate regression analysis results, "general life satisfaction" and satisfaction perceived from "family", "school" and "environment", were predicted by the "acceptance/involvement", "psychological autonomy" and "strictness/supervision" perceived from parents whereas satisfaction perceived from "friend" was predicted by the "acceptance/involvement" and "strictness/supervision". Specific dimensions of emotional intelligence such as "interpersonal abilities", "adaptation", "stress management", "positive effect" and "general mood" were determined as significantly contributive variables in explaining the "general life satisfaction". It was also found that satisfaction perceived from "family" was predicted by "stress management", "positive effect" and "general mood" dimensions of emotional intelligence. Satisfaction perceived from "friend" was predicted by "interpersonal abilities", "adaptation" and "general mood" dimensions of emotional intelligence. It was revealed that satisfaction perceived from "school" was only predicted by "interpersonal abilities" dimension of emotional intelligence, and satisfaction perceived from "environment" was predicted by "interpersonal abilities", "stress management" and "positive effect" dimensions of emotional intelligence. It was ascertained that satisfaction perceived from "self" of adolescents was only predicted by "general mood" dimension of emotional intelligence. The results were discussed in light of previous studies, and recommendations were made for the following researches.

© 2018 IOJES. All rights reserved

Keywords:

Life satisfaction, parental attitudes, emotional intelligence

Extended Summary

With the development of positive psychology, the number of studies on happiness and life satisfaction has increased, and determining the individual and environmental factors which are influential on increasing individuals' life satisfaction has gained significance. Review of the literature indicated that, parental attitudes were acknowledged as an important environmental factor which increased life satisfaction (e.g. Dew & Huebner, 1994; Gilman & Huebner, 2006, Shek, 1997) and emotional intelligence is one of the individual factors affecting life satisfaction. Although the studies conducted with adolescents in this topic are quite limited in number, the results of this study showed a significant and positive relationship between emotional intelligence and life satisfaction (Akkan, 2010; Çelik, 2008; Hafen, Singh, Laursen, 2011; Kırtıl, 2009; Koçak & İçmenöğlü, 2012; Kong, Zhao & You, 2012a). Besides, life satisfaction was generally dealt with from one dimension. However, Huebner (2004), who studied life satisfaction among adolescents, defined life satisfaction as the interaction of satisfactions an individual has from various life dimensions (such as family,

*This study was derived from the master thesis entitled 'Emotional intelligence and parental attitudes as predictors of high school students' life satisfaction' written by Sümbül Yalnızca Yıldırım and submitted to Cukurova University Graduate School of Social Sciences under the supervision of Assoc. Prof. Fulya Cenkseven Önder..

Telephone: 0322 388 67 33/16

Fax: 0322 388 67 33

e-mail: syalnizca@cu.edu.tr

DOI: <https://doi.org/10.15345/iojes.2018.01.009>

friends, environment, school and self). Thus, in this study, parental attitudes and emotional intelligence were considered as predictors of life satisfaction that high school students took from various life dimensions.

The goal of the study is to seek answers to the following questions:

1. Is there any relationship among high school students' perceived parental attitudes, emotional intelligence levels and life satisfaction?
2. To what extent do high school students' perceived parental attitudes and emotional intelligence levels predict their "general life satisfaction", and the satisfaction perceived from "family", "friends", "schools" and "environment" and their "self" perceptions?

Method

This descriptive research uses a relational screening model. Target population of the study consisted of 9th, 10th, 11th and 12th grade high school students studying in the central provinces of Adana during the 2014-2015 academic year. The sample schools were determined through accessible sampling methods, and the data was gathered from 9 schools in total. The sample of the study included 855 students aged between 14 and 19. Of all the participants, 476 were girls (55.70%) and 379 were boys (44.30%). Average age of the participants was 16.25, and the standard deviation was 1.16.

As data collection instruments, the study used a Personal Information Form which was developed by the researcher, the Multi-Dimensional Life Satisfaction Scale which was developed by Huebner (1994) and adapted into Turkish by Çivitçi (2007), the Parental Attitudes Scale which was developed by Lamborn, Mounts, Steinberg and Dornbush and adapted into Turkish by Yılmaz (2000), and the Bar-On Emotional Intelligence Scale-Child and Adolescent Form which was developed by Bar-on and Parker (2000) and adapted into Turkish by Köksal (2007).

Results

Results of this study indicated significant relationships among "general life satisfaction" and all dimensions: "acceptance/involvement" (between $r=.24$ and $r=.64$), "psychological autonomy" (between $r=.11$ and $r=.27$) and "strictness/supervision" (between $r=-.08$ and $r=.25$). It was found that there were significant relationships between "general life satisfaction" and its dimensions, and emotional intelligence sub scales: "interpersonal abilities" (between $r=.17$ and $r=.40$), "adaptation" (between $r=.10$ and $r=.38$) and "general mood" (between $r=.11$ and $r=.68$). Significant relationships were also found between "interpersonal abilities" (between $r=.14$ and $r=.30$), "stress management" (between $r=.07$ and $r=.22$) and "positive effect" (between $r=.23$ and $r=.41$), and life satisfaction and its dimensions as well as satisfaction perceived from "school".

Dimensions of parental attitudes and emotional intelligence were found to explain 55% of high school students' "general life satisfaction" ($\Delta R^2=.55$, $p<.001$). According to the t-test results, which were related to the significance of regression coefficients, "acceptance/involvement" ($t=15.03$, $p<.001$), "psychological autonomy" ($t=8.00$, $p<.001$), "strictness/supervision" shown by parents ($t=1.97$, $p<.05$) dimensions, and "interpersonal abilities" ($t=4.71$, $p<.001$), "stress management" ($t=2.40$, $p<.05$), "positive effect" ($t=3.68$, $p<.001$), "general mood" ($t=8.62$, $p<.001$) and "adaptation" ($t=-2.26$, $p<.05$) dimensions of emotional intelligence were the significant predictors of "general life satisfaction".

Dimensions of parental attitudes and emotional intelligence were found to explain 49% of the total variance of high school students' satisfaction perceived from "family" ($\Delta R^2=.49$, $p<.001$). According to the t-test results, parental "acceptance/involvement" ($t=19.64$, $p<.001$), "psychological autonomy" ($t=7.05$, $p<.001$), perceived "parental strictness/supervision" ($t=3.48$, $p<.01$), and "general mood" ($t=3.86$, $p<.001$), "positive effect" ($t=3.42$, $p<.05$) and "stress management" dimensions of emotional intelligence ($t=2.00$, $p<.05$) were the significant predictors of satisfaction perceived from "family".

It was concluded that parental attitudes and emotional intelligence dimensions explained 23% of the total variance of students' satisfaction perceived from "friend" ($\Delta R^2=.23$, $p<.001$). According to the t-test results, emotional intelligence dimensions such as "interpersonal abilities" ($t=8.27$, $p<.001$), "general mood" ($t=4.09$, $p<.001$) and "adaptation" ($t=-2.96$, $p<.01$), and parental perceived "psychological autonomy" ($t=3.76$, $p<.001$) and "acceptance/involvement" ($t=3.12$, $p<.01$) were the significant predictors of satisfaction perceived from "friend" of the participating high school students.

Dimensions of parental attitudes and emotional intelligence were found to explain 32% of the total variance of high school students' perceived satisfaction from school ($\Delta R^2=.32$, $p<.001$). According to the t-test results, perceived parental "acceptance/involvement" ($t=15.74$, $p<.001$), "psychological autonomy" ($t=7.65$, $p<.001$) and "strictness/supervision" ($t=-6.44$, $p<.001$) dimensions and "interpersonal abilities" dimension of emotional intelligence ($t=3.98$, $p<.001$) were the significant predictors of satisfaction perceived from "school".

Dimensions of parental attitudes and emotional intelligence were found to explain 20% of the total variance of high school students' perceived satisfaction from their environment ($\Delta R^2=.20$, $p<.001$). According to the t-test results, parental "acceptance/involvement" ($t=5.77$, $p<.001$), "stress management" ($t=4.28$, $p<.001$), "psychological autonomy" ($t=3.67$, $p<.001$), "positive effect" ($t=3.52$, $p<.001$), parental "strictness/supervision" ($t=3.18$, $p<.01$) and "interpersonal abilities" dimensions ($t=2.49$, $p<.05$) were the significant predictors of satisfaction perceived from "environment".

Dimensions of parental attitudes and emotional intelligence were found to explain 48% of the total variance of high school students' perceived satisfaction from their selves ($\Delta R^2=.48$, $p<.001$). According to the t-test results, only the "general mood" dimension of emotional intelligence" ($t=17.47$, $p<.001$) was the significant predictor of high school students' satisfaction perceived from "self".

Discussion and Conclusion

Results of this study indicate that the satisfaction high school students perceive in different fields of their lives are related to various dimensions of parental attitudes and emotional intelligence. The parents' acceptance and supportive behaviors towards the adolescents' autonomy were the predictors of almost all dimensions of life satisfaction. However, it was revealed that parental control decreased the perceived school satisfaction among adolescents. Additionally, the adolescents who perceived life as positive and joyful and who could motivate themselves were found to have full satisfaction in many dimensions of their lives, which points to the crucial role of parental attitudes and emotional intelligence in increasing life satisfaction as a protective factor. These two factors are to be taken into consideration while preparing programs for increasing life satisfaction within the extent of protective/preventive activities.

Lise Öğrencilerinin Yaşam Doyumunun Yordayıcıları Olarak Anne-Baba Tutumları ve Duygusal Zeka*

Sümbül Yalnızca Yıldırım¹, Fulya Cenkseven Önder²

^{1,2} Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Türkiye

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihi:

Alındı 06.04.2017

Düzeltilmiş hali alındı
17.10.2017

Kabul edildi 02.11.2017

Çevrimiçi yayımlandı
08.11.2017

ÖZ

Bu çalışmada ergenlerin algıladıkları anne-baba tutumları ve duygusal zekalarının yaşam doyumlarını ne derecede yordadığını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma Adana ili merkez ilçelerinde 9., 10., 11. ve 12. sınıfa devam eden 476 kız, 379 erkek olmak üzere toplam 855 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ergenlerin yaşam doyumlarına ilişkin veriler "çokboyutlu öğrenci yaşam doyum ölçeği", anne-baba tutumlarına ilişkin veriler "Anne-Baba Tutum Ölçeği", duygusal zekaya ilişkin veriler "bar-on duygusal zeka ölçeği çocuk ve ergen formu", kişisel veriler ise araştırmacı tarafından hazırlanan "kişisel bilgi formu" kullanılarak elde edilmiştir. Verilerin analizinde Çok değişkenli regresyon analizi'nden yararlanılmıştır. Çok değişkenli regresyon analizi sonuçlarına göre, genel yaşam doyumuna, aile, okul ve çevreden algılanan doyumun anne-babadan algılanan kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve kontrol/denetim tarafından; arkadaşlardan algılanan doyumun ise aileden algılanan kabul/ilgi ve kontrol/denetim tarafından yordandığı bulunmuştur. Duygusal zekanın kişilerarası beceriler, uyum, stres yönetimi, olumlu etki, genel ruh hali boyutlarının, lise öğrencilerinin genel yaşam doyumunu açıklamada anlamlı katkılar yapan değişkenler olduğu belirlenmiştir. Ergenlerin aile doyumunun duygusal zekanın stres yönetimi, olumlu etki, genel ruh hali boyutları tarafından; arkadaş doyumunun ise duygusal zekanın kişilerarası beceriler, uyum ve genel ruh hali boyutları tarafından yordandığı bulunmuştur. Ergenlerin okul doyumunun duygusal zekanın sadece kişilerarası beceriler boyutu tarafından; yaşanan çevreden algıladıkları doyumun duygusal zekanın kişisel beceriler, stres yönetimi, olumlu etki boyutları tarafından yordandığı belirlenmiştir. Lise öğrencilerinin benlik doyumunun sadece duygusal zekanın genel ruh hali boyutu tarafından yordandığı saptanmıştır. Sonuçlar daha önce yapılan araştırmalar ışığında tartışılmış ve daha sonraki araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

© 2018 IOJES. Tüm hakları saklıdır

Anahtar Kelimeler:

Yaşam doyumuna, anne-baba tutumu, duygusal zeka

Giriş

Ergenlik dönemi, erinlik ile başlayıp yetişkinliğe kadar süren, çocukluk ile yetişkinlik arasında bir geçiş dönemi oluşturan, cinsel olgunluğun gerçekleştiği ve yalnız biyolojik değişikliklerin değil aynı zamanda psikolojik ve toplumsal değişikliklerin de ortaya çıktığı dönemdir (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2007). Steinberg ve Morris (2001), ergenlik dönemini, kişilerin gerçekte kim olduklarını, sosyal yaşama uyum sağlama şekillerini keşfetmek amacıyla psikolojik özelliklerini araştırmaya ve değerlendirmeye başladıkları dönem olarak tanımlarlar. Hall (1904 Akt. Kulaksızoğlu, 2004) ise ergenlik dönemini, bireyin bir takım tepkileri ile insani değerlerinin çatışması sonucu stres yaşanan "fırtına ve stres" dönemi olarak nitelendirmektedir (s.85). Huebner (2004) son yıllarda, çocuk ve ergenlerin mutluluk ve iyi olma düzeylerine olan ilginin arttığını ifade etmiştir.

Yaşam doyumuna ya da bilinen adıyla "mutluluk" insanlık tarihi boyunca ilgilenilen bir alandır. Felsefeciler mutluluğu bin yıldır tartışmalarına rağmen mutluluk üzerine psikoloji alanında sadece yarım yüzyıldır bilimsel araştırma yapılmaktadır (Diener ve Scollon, 2014). Yaşam doyumuna, bireyin dışarıdan dayatmayla değil, kendi kendine ve kendisi için belirlediği kriterler ile dış dünyadaki koşulları algılayışı arasındaki karşılaştırmaları içerir (Pavot ve Diener, 1993a). Bir başka deyişle yaşam doyumuna bireyin kendi belirlediği kriterlere uygun olarak tüm yaşamını pozitif değerlendirmesidir (Diener, Emmons, Larsen ve Griffin, 1985). Huebner (2004) yaşam doyumunu, bireyin yaşamının farklı boyutlarından (aile, arkadaş,

*Bu çalışma Sümbül Yalnızca Yıldırım'ın, Doç. Dr. Fulya Cenkseven Önder danışmanlığında yaptığı ve Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından kabul edilen Lise öğrencilerinin yaşam doyumlarının yordayıcıları olarak anne-baba tutumları ve duygusal zeka adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Telefon: 0322 388 67 33/16

Faks: 0322 388 67 33

e-posta: syalnizca@cu.edu.tr

DOI: <https://doi.org/10.15345/iojes.2018.01.009>

çevre, okul ve benlik) algıladığı doyumun etkileşimi olarak tanımlamış ve ergenlerde yaşam doyumunu üzerine çalışmanın çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Yetişkin hayatına hazırlanan, bilişsel, fiziksel ve psikososyal değişikliklerin birarada yaşandığı ergenlik dönemindeki bireylerin yaşam doyumları, Türkiye'de yapılan bazı araştırmalara da konu olmuştur (Akkan, 2010; Cenkseven Önder, 2012a; 2012b; Cenkseven Önder ve Çolakradioğlu, 2013; Cenkseven Önder ve Yılmaz, 2012; Çelik, 2008; Çivitçi, 2007; Eryılmaz, 2011; Deniz ve Işık, 2010; Saföz Güven, 2008).

Türkiye'de ve dünyada yapılan araştırmalar ergenlerde yüksek yaşam doyumunun benlik saygısı (Dew ve Huebner, 1994), dışadönüklük (Fogle, Huebner ve Laughlin, 2002; McKnight, Huebner ve Suldo, 2002), algılanan sosyal destek (Gilman ve Huebner, 2006; Petito ve Cummins, 2000), iç kontrol odağı (Ash ve Huebner, 2002; Dew ve Huebner, 1994), olumlu kişilerarası ilişkiler (Gilman ve Huebner, 2006), kişisel uyum (Huebner ve Gilman, 2006), yüksek öz-yeterlik (Suldo ve Huebner, 2006) ile; düşük yaşam doyumunun ise saldırgan davranışlar (Suldo ve Huebner, 2004; Valois, Paxton, Zullig ve Huebner, 2006), zorbalık (Hilooğlu ve Cenkseven Önder, 2010), kuraldışı davranışlar (Cenkseven Önder ve Yılmaz, 2012), depresyon (Huebner, Funk ve Gilman, 2000; Gilman ve Huebner, 2006), özkıyım (Valois, Zullig, Huebner ve Drane, 2004), riskli cinsel davranışlar (Valois, Zullig, Huebner, Kammermann ve Drane, 2002) ve madde kullanımı (Zullig, Valois, Huebner, Oeltmann ve Drane, 2001) gibi çeşitli riskli davranışlarla ilişkili olduğunu göstermektedir. Kısaca, yaşam doyumunun ergenlik döneminde önemli bir uyum göstergesi olduğu söylenebilir. Bu nedenle ergenlik dönemindeki bireylerin yaşam doyumlarının kaynaklarının incelenmesi önem taşımaktadır. Çocuk ve ergenlerde yaşam doyumunu kültürel ve psiko-sosyal birçok faktörle ilişkilidir. En önemli psiko-sosyal faktörlerden birinin aile ilişkileri olduğu söylenilebilir (Cenkseven Önder, 2012a).

Farklı kültürdeki birçok araştırma, aile ilişkilerinin ergenlerin yaşam doyumları üzerinde önemli etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Örneğin, Dew ve Huebner (1994) ergenlerin anne-babalarıyla ilişkilerinin kalitesinin onların yaşam doyumlarının en güçlü yordayıcısı olduğunu, Gilman ve Huebner (2006) yüksek yaşam doyumunu olan ergenlerin anne-babalarıyla olan ilişkilerinin daha olumlu olduğunu belirlemiştir. Shek (1997) ise, hem anne hem de babayla çocuklar arasındaki anlaşmazlığın ergenlerin yaşam doyumları ile negatif ilişkili olduğunu belirlemiştir.

Dolayısıyla ergenlerin yaşam doyumlarının anne-babalarının tutumlarıyla ilişkili olduğu söylenilebilir. Steinberg, Elman ve Mounts (1989), anne-baba tutumlarını üç boyutta ele almışlardır. Bunlar; kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve kontrol/denetimdir. Kabul/ilgi boyutu; ebeveynlerin çocuklarına karşı gösterdikleri sevgi dolu ve duyarlı yaklaşımı içermektedir. Kontrol/denetim boyutu; ebeveynlerin çocuklarına getirdikleri zamanla ilgili kısıtlamalar ve çocuklarını nasıl denetledikleri bilgisini kapsamaktadır. Psikolojik özerklik ise ebeveynlerinin çocuklarına karşı sergiledikleri demokratik disiplin anlayışları ve çocuğun aile içerisinde bireyselliğini ifade etmesine ne kadar cesaretlendirdikleri ile ilgilidir. Bu boyutları temel alarak anne-baba tutumları demokratik, otoriter, hoşgörülü ve ilgisiz şeklinde sınıflandırılmaktadır. Demokratik anne-baba tutumunda kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve kontrol/denetim yüksektir (Steinberg, Elman ve Mounts, 1989). Bu tarz ailelerde çocuk kayıtsız şartsız sevilir, bağımsız bir birey olabilmesi için desteklenir. Çocuktan beklenen davranışlar ve çocuğa koyulan kurallar onun özelliklerine, yeteneklerine, gelişim düzeyine uygundur (Baumrind, 2008). Otoriter anne-baba tutumuna sahip ailelerde sıcaklık, hassasiyet ve çocuğun fikirlerine verilen önem az; ebeveynin çocuğun davranışları üzerindeki kontrolü yüksektir. Hoşgörülü anne-baba tutumuna sahip ailelerde kabul/ilgi yüksek, kontrol/denetim düşüktür ve özerklik desteklenir. Bu tarz ailelerde samimi bir ortam vardır ve çocuğun kendi için en doğrusunu seçeceği düşünülerek ona rehberlik edilmez. İlgisiz anne-baba tutumuna sahip ailelerde ise kabul/ilgi de kontrol/denetim de düşüktür. Bu tarz ailelerde çocuğun gelişimi, ihtiyaçları umursanmaz, çocuk üzerinde herhangi bir kontrol söz konusu değildir (Baumrind, 2008). Ergenler ve öngenerler üzerinde yapılan araştırmalar, demokratik anne-baba tutumu ile yaşam doyumunu arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğunu göstermektedir (Acun Kapıkıran, Körükçü ve Kapıkıran, 2014; Cenkseven Önder, 2012a; Deniz, Karakuş, Traş, Eldeleklioğlu, Özyeşil ve Hamarta, 2013; Milevsky, Schlechter, Netter ve Keehn, 2007, Suldo ve Huebner, 2004; Tuzgöl Dost, 2006).

Bu araştırmada ergenlerin yaşam doyumları ile ilişkili olarak ele alınan bir diğer değişken duygusal zekadır. Ergenlik dönemindeki bireyin artan sosyal ilişkileri ve arkadaşlık ilişkilerini sağlıklı bir şekilde yürütebilmesi, bireyin bazı becerilere sahip olmasını gerektirir. Bu beceriler bireyin kendini ifade etmesinin yanında, diğerlerinin duygularını anlamasını da içeren duygusal zeka boyutları kapsamında ele alınabilir.

Bar-on'a (2006) göre duygusal-sosyal zeka, bireyin çevreden gelen istek, beklenti ve baskılarla başa çıkmasını sağlayan duygusal, sosyal ve kişisel yetenekleridir. Goleman'a göre ise (1995) duygusal zeka; kendini harekete geçirebilme, aksiliklere rağmen yoluna devam edebilme, dürtüleri kontrol ederek tatmini erteleyebilme, ruh halini düzenleyebilme, sıkıntıların düşünmeyi engellemesine izin vermeme, kendini başkasının yerine koyabilme ve umut besleme yeteneğidir. Yapılan araştırmalar yetişkinlerde ve ergenlerde duygusal zekanın öznel iyi olma (Çelik, 2008), akademik başarı (Brouzos, Misailidi, ve Hadjimatheou, 2014), stres yönetimi (Ramesar, Koortzen ve Oosthuizen, 2009) ve problem çözme (İşmen, 2001) değişkenleriyle pozitif; çatışma eğilimi ve suç davranışı (Bircan, 2004), stres (Gangai ve Agrawal, 2013), akademik erteleme (Deniz, Tıraş, Aydoğan, 2009) değişkenleri ile de negatif yönlü anlamlı ilişkisi olduğunu göstermektedir.

Duygusal zeka ve yaşam doyumu üzerine yapılan araştırmalar daha çok üniversite öğrencileri üzerine odaklansa da ön ergen ve ergenlerde duygusal zeka ve yaşam doyumu ilişkisini inceleyen araştırmalar da mevcuttur (Akkan, 2010; Çelik, 2008; Hafen, Singh, Laursen, 2011; Kırtıl, 2009; Koçak ve İçmenoğlu, 2012; Kong, Zhao ve You, 2012a). Bu araştırma sonuçları duygusal zeka ile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğunu göstermektedir.

Alan yazında, ergenlerde yaşam doyumu ile anne-baba tutumları ve yaşam doyumu ile duygusal zeka arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalar mevcuttur. Ancak bu araştırmaların çoğu, yaşam doyumunu tek boyutlu olarak ele almaktadır. Gilligan ve Huebner (2002) yaşam doyumunun ergenlerde tek boyutlu olarak ele alınmasının, okul gibi daha spesifik alanlardan alınan doyumla ilgili bilginin yetersiz olmasına ya da hiç olmamasına neden olabileceğini belirtmekte ve yaşam doyumunun çok boyutlu olarak incelenmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Bu bilgiden hareketle bu araştırmada ergenlik dönemindeki bireylerin yaşam doyumları çok boyutlu (aile, arkadaş, okul, yaşanılan çevre ve benlik) olarak ele alınmakta ve elde edilen sonuçların yaşam doyumuna ait alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmada "Lise öğrencilerinin yaşamın farklı alanlarından algıladıkları doyumun, anne-baba tutumu ve duygusal zeka düzeyleri tarafından ne oranda yordandığı" incelenmektedir.

Yöntem

Bu araştırma, lise öğrencilerinin algılanan anne-baba tutumu, yaşam doyumu ve duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkiyi ve lise öğrencilerinin yaşam doyumlarının algılanan anne-baba tutumu ve duygusal zekanın düzeyleri tarafından ne oranda yordandığını incelemeye yönelik ilişkisel tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Araştırmanın bağımlı değişkeni genel yaşam doyumu, aile doyumu, arkadaş doyumu, okul doyumu, çevre doyumu ve benlik doyumudur. Bağımsız değişkenler ise anne-babadan algılanan kabul/ilgi, psikolojik özerklik, kontrol/denetim ve duygusal zekanın kişisel beceriler, kişilerarası beceriler, stres yönetimi, uyum, olumlu etki ve genel ruh hali boyutlarıdır.

Çalışma Grubu

Araştırma 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Adana ili merkez ilçelerindeki (Çukurova, Yüreğir, Sarıçam ve Seyhan) MEB'e bağlı liselerde öğrenim gören öğrencilerin katılımı ile yürütülmüştür. Çalışma grubuna ait demografik bilgiler (cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba öğrenim düzeyi) Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin demografik özellikleri

Değişkenler	n	%	Değişkenler	n	%	n	%
<i>Cinsiyet</i>			<i>Öğrenim düzeyi</i>			<i>Anne</i>	<i>Baba</i>
Kız	476	55.70	Okuma-yazma bilmiyor	61	7.1	12	1.40
Erkek	379	44.30	İlkokul	326	38.13	241	28.19
<i>Sınıf Düzeyi</i>			Ortaokul	156	18.25	180	21.05
9. sınıf	254	29.71	Lise	217	25.38	244	28.54
10. sınıf	193	22.57	Üniversite	76	8.89	143	16.73
11. sınıf	240	28.07	Lisansüstü	10	1.17	22	2.57
12. sınıf	166	19.41	Belirtilmemiş	9	1.05	13	1.52

Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırmanın çalışma grubunu 9, 10, 11 ve 12. Sınıf düzeylerinde öğrenim gören 476 (%55.70) kız, 379 (%44.30) erkek olmak üzere toplam 855 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrenciler 14-19 yaş arasında olup, yaş ortalamaları 16.25'tir (Ss = 1.16). Ayrıca ilkokul mezunu anne ve babaya sahip öğrenciler çalışma grubunun en geniş yüzdesini oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Çokboyutlu öğrenci yaşam doyumu ölçeği. Çokboyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği (Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale) Huebner (1994) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe'ye Çivitçi (2007) tarafından uyarlanmıştır. Çokboyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği aile, arkadaş, okul, çevre, benlik olmak üzere beş boyuttan oluşmakta; bu boyutlardan elde edilen puanların yanında bir de genel yaşam doyumu puanı elde edilmektedir. Ölçeğin özgün formunda 10'u olumsuz toplam 40 madde bulunmaktadır. Olumsuz maddelerin tersten puanlanması ile elde edilen puanların yüksek olması yaşam doyumunun da arttığını göstermektedir. Ölçek maddeleri (1) Hiçbir zaman, (2) bazen, (3) sık sık, (4) her zaman olmak üzere dört seçenek üzerinden yanıtlanmaktadır. Çokboyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği'nin Türkçe formunun (Çivitçi, 2007) yapı geçerliğini test etmek amacıyla yapılan faktör analizi sonucunda, ölçeğin özgün formundaki 15, 36, 35. ve 24. maddeler çıkarılmış, ölçek, beş faktörden (faktör yükleri .34 ile .81 arasında değişen) ve toplam 36 maddeden oluşmuştur. Beş faktörün birlikte açıkladıkları toplam varyans %44.50'dir. Çokboyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği'nin alt ölçek puanlarının birbirleriyle olan korelasyonları .19 ile .40; toplam puanla olan korelasyonları ise .59 ile .72 arasındadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları "toplam" puanda .92, "aile" alt ölçeğinde .82, "arkadaş" alt ölçeğinde .85, "okul" alt ölçeğinde .85, "yaşanılan çevre" alt ölçeğinde .83, "benlik" alt ölçeğinde .82 olarak bulunmuştur. ÇÖYDÖ'nün bu araştırma örneklemini için Croanbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları; "yaşam doyumu toplam" için .89, "aile" alt ölçeği için .88, "arkadaş" alt ölçeği için .83, " okul" alt ölçeği için .83, yaşanılan çevre alt ölçeği için .79, benlik alt ölçeği için .71'dir.

Anne-baba tutum ölçeği. Anne-Baba Tutum Ölçeği, Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbush tarafından 1991 yılında geliştirilmiştir. Ölçek, Yılmaz (2000) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Kabul/ilgi (acceptance/involvement), kontrol/denetleme (strictness/supervision) ve psikolojik özerklik (psychological/autonomy) olmak üzere 3 boyuttan oluşan ölçekte, 26 madde bulunmaktadır. Kabul/ilgi ve psikolojik özerklik boyutundaki maddeler 4 dereceli Likert tipi, kontrol/denetleme boyutundaki maddelerin ilk ikisi 7 dereceli, diğer maddeler ise 3 dereceli Likert tipi ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları kabul/ilgi boyutu için .72, kontrol/denetleme boyutunda .76 ve psikolojik özerklik boyutunda .82 olarak hesaplanmıştır. Anne-Baba Tutum Ölçeği'nin bu araştırma örneklemini için Croanbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları kabul/ilgi alt ölçeği için .65, kontrol/denetleme alt ölçeği için .77, psikolojik özerklik alt ölçeği için .66 olarak bulunmuştur.

Bar-on duygusal zeka ölçeği çocuk ve ergen formu. Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği, Bar-on ve Parker tarafından 2000 yılında geliştirilmiş ve Türkçe'ye Köksal (2007) tarafından uyarlanmıştır. Ölçek 60 maddeden oluşmaktadır. Maddeler (1) beni çok az tanımlıyor, (2) beni biraz tanımlıyor, (3) beni genellikle tanımlıyor ve (4) beni çok tanımlıyor olmak üzere 4'lü likert tipinde değerlendirilmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .91 olarak hesaplanmıştır. Alt ölçeklerin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları; "kişilerarası beceriler" alt ölçeği için .80, "kişisel beceriler" alt ölçeği için .62, "stres yönetimi" alt ölçeği için .68, "uyum" alt ölçeği için .85, "genel ruh hali" alt ölçeği için .85 ve "olumlu etki" alt ölçeği için .63'tür. Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği Çocuk ve Ergen Formu'nun bu araştırma örneklemini için Croanbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları "duygusal zeka toplam puanı" için .90, kişisel beceriler alt ölçeği için .70, kişilerarası beceriler alt ölçeği için .81, uyum alt ölçeği için .87, stres yönetimi alt ölçeği için .74, genel ruh hali alt ölçeği için .84, olumlu etki alt ölçeği için .58'dir.

Verilerin Toplanması

Öncelikle Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli yasal izinler alınmıştır. Uygulama yapılacak okullara belirlenen gün ve saatte gidilerek veriler toplanmış ve veri toplama sürecinde öğrencilere toplanan verilerin ve verecekleri cevapların doğru olmasının önemi anlatılmıştır. Veriler Aralık 2014 -Nisan 2015 tarihleri arasında toplanmıştır. Uygulamalar yaklaşık 50 dakika sürmüştür. Uygulama sırasında 966 öğrenciye ulaşılmış; bunlardan 111 tanesi samimi doldurulmadıkları (hepsinde aynı şık işaretlenmiş) ve boş madde sayısının fazla olması nedeniyle analiz dışı bırakılmış toplam 855 tanesi analize dahil edilmiştir.

Verilerin Analizi

Toplanan verilere öncelikle temel istatistiksel analizler uygulanmış daha sonra gerekli analizler yapılmıştır. Lise öğrencilerinin yaşam doyumu düzeylerinin aileden algılanan kabul/ilgi, psikolojik özerklik,

kontrol/denetleme ve duygusal zekanın kişisel beceriler, kişilerarası beceriler, uyum, stres yönetimi, genel ruh hali, olumlu etki alt ölçekleri ve toplam duygusal zeka puanı tarafından ne oranda yordandığını belirlemek için çok değişkenli regresyon analizi kullanılmıştır. Regresyon analizi yapılmadan önce çarpıklık ve sivrilik değerlerine bakılmıştır. Yordayıcı değişkenlerin çarpıklık değerlerinin -1.04 ile .39 arasında, sivrilik değerlerinin ise -.52 ile -1.11 arasında değiştiği saptanmış, hiçbir değişkenin dönüştürülmesine gerek olmadığı görülmüştür. Her bir öğrenci için Mahalanobis uzaklık değerleri saptanmış, bu değerler $p < .001$ ölçüt alınarak incelenmiş [$X^2(10)=29.59$], ve örnekleme "doğrusallık ve "normallik" sayıtlarının zedelenmesine neden olacak uç değerlerin olmadığı görülmüştür. Ayrıca tolerans ve varyans şişme değerleri (VIF) incelendiğinde çoklu eş doğrusallık (multicollinearity) probleminin olmadığı görülmüştür. Bulguların anlamlı olup olmadığının yorumlanmasında .05 anlamlılık düzeyi ölçüt alınmıştır. Toplanan veriler SPSS-WINDOWS 22 paket programıyla çözümlenmiştir.

Bulgular

Lise öğrencilerinin yaşam doyumları, anne-baba tutumları ve duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bir dizi çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Öncelikle Tablo 2'de de görülebileceği gibi genel yaşam doyumunu ve tüm boyutlarının kabul/ilgi ($r=.24$ ve $r=.64$ arası), psikolojik özerklik ($r=.11$ ve $r=.27$ arası) ve kontrol/denetleme ($r= -.08$ ve $r=.25$ arası) arasında anlamlı ilişkiler vardır. Duygusal zekanın kişilerarası beceriler ($r=.17$ ve $r=.40$ arası), uyum ($r=.10$ ve $r=.38$ arası), genel ruh hali ($r=.11$ ve $r=.68$ arası) alt ölçekleriyle genel yaşam doyumunu ve boyutlarının anlamlı ilişki gösterdiği, kişisel beceriler ($r=.14$ ve $r=.30$ arası), stres yönetimi ($r=.07$ ve $r=.22$ arası) ve olumlu etki ($r=.23$ ve $r=.41$ arası) alt ölçeklerinin ise okul doyumunu dışında yaşam doyumunu ve boyutlarıyla anlamlı ilişkisi olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. Araştırmada kullanılan değişkenlerin aritmetik ortalama, standart sapma ve korelasyon matrisi

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1. Kİ	-														
2.PÖ	.09*	-													
3. KD	.25**	-.06	-												
4. KB	.11**	.06	.01	-											
5. KAB	.24**	.05	.18**	.22**	-										
6. U	.23**	.13**	.08*	.28**	.46**	-									
7.SY	.07	.19**	.04	.09**	-.03	.04	-								
8. OE	.23**	-.03	.10**	.32**	.34**	.46**	.11**	-							
9. GRH	.35**	.10**	.18**	.43**	.50**	.48**	.22**	.56**	-						
10. AD	.64**	.24**	.25**	.14**	.25**	.25**	.16**	.30**	.41**	-					
11. ARD	.24**	.15**	.11**	.19**	.40**	.19**	.07*	.23**	.37**	.32**	-				
12. OD	.45**	.27**	-.08*	.05	.17**	.10**	.02	.04	.11**	.18**	.17**	-			
13. ÇD	.30**	.16**	.18**	.20**	.18**	.15**	.22**	.26**	.31**	.47**	.29**	.04	-		
14. BD	.27**	.11**	.12**	.30**	.36**	.38**	.11**	.41**	.68**	.37**	.46**	.07*	.28**	-	
15. GYD	.56**	.26**	.22**	.27**	.40**	.32**	.20**	.40**	.58**	.78**	.70**	.29**	.73**	.66**	-
X	28.5	21.39	18.62	15.23	39.23	28.32	30.57	14.47	43.25	21.80	26.40	21.37	19.49	18.98	108.04
Ss	4.03	4.69	2.87	3.95	5.85	6.23	6.40	3.18	7.41	5.13	4.42	1.86	5.15	3.40	13.57

n= 855. İlk üç değişken Anne Baba Tutum Ölçeği, 4'den 9'a kadar olanlar Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği, 10'dan 15'e kadar olanlar ise Çok Boyutlu Yaşam Doyumu Ölçeği'ne ait ölçümlerdir. Kİ kabul/ilgi, PÖ psikolojik özerklik, KD kontrol/denetim, KB kişisel beceriler, KAB kişilerarası beceriler, U uyum, SY stres yönetimi, OE olumlu etki, GRH genel ruh hali, AD aile doyumunu, ARD arkadaş doyumunu, OD okul doyumunu, ÇD çevre doyumunu, BD benlik doyumunu, GYD genel yaşam doyumunu * $p < .05$, ** $p < .01$

Lise öğrencilerinin genel yaşam doyumunu ve boyutlarının yordayıcılarını belirlemek amacıyla yapılan çok değişkenli regresyon analizi sonuçları Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Anne baba tutumları ve duygusal zekanın yaşam doyumuna etkisine yönelik regresyon

modelleri

Değişkenler	Beta	t	Değişkenler	Beta	t
<i>Genel yaşam doyumu</i>			<i>Okul doyumu</i>		
Kabul/ilgi	.38	15.03***	Kabul/ilgi	.49	15.74***
Psikolojik özerklik	.19	8.00***	Psikolojik özerklik	.23	7.65***
Kontrol/denetleme	.05	1.97*	Kontrol/denetleme	-.19	-6.44***
Kişisel beceriler	.04	1.45	Kişisel beceriler	.02	.47
Kişilerarası beceriler	.13	4.71***	Kişilerarası beceriler	.14	3.98***
Uyum	-.07	-2.26*	Uyum	-.05	-1.28
Stres yönetimi	.06	2.40*	Stres yönetimi	-.03	-.82
Olumlu etki	.11	3.68***	Olumlu etki	-.03	-.88
Genel ruh hali	.29	8.62***	Genel ruh hali	-.08	-1.82
	$\Delta R^2=.55$ F(9,845)= 112.64***			$\Delta R^2=.32$ F(9, 845)=42.33***	
<i>Aile doyumu</i>			<i>Yaşanılan çevre doyumu</i>		
Kabul/ilgi	.53	19.67***	Kabul/ilgi	.20	5.77***
Psikolojik özerklik	.18	7.05***	Psikolojik özerklik	.12	3.67***
Kontrol/denetleme	.09	3.48**	Kontrol/denetleme	.10	3.18**
Kişisel beceriler	-.02	-.88	Kişisel beceriler	.09	2.49*
Kişilerarası beceriler	.00	.14	Kişilerarası beceriler	.04	.97
Uyum	-.02	-.54	Uyum	-.07	-1.94
Stres yönetimi	.05	2.00*	Stres yönetimi	.14	4.28***
Olumlu etki	.11	3.42**	Olumlu etki	.14	3.52***
Genel ruh hali	.14	3.86***	Genel ruh hali	.09	1.89
	$\Delta R^2=.49$ F(9, 845)=91.37***			$\Delta R^2=.20$ F(9,845)=23.49***	
<i>Arkadaş doyumu</i>			<i>Benlik doyumu</i>		
Kabul/ilgi	.10	3.12**	Kabul/ilgi	.03	1.17
Psikolojik özerklik	.12	3.76***	Psikolojik özerklik	.04	1.70
Kontrol/denetleme	.01	.31	Kontrol/denetleme	-.01	-.25
Kişisel beceriler	.04	1.21	Kişisel beceriler	.00	-.13
Kişilerarası beceriler	.31	8.27***	Kişilerarası beceriler	.00	-.03
Uyum	-.11	-2.96**	Uyum	.05	1.50
Stres yönetimi	.01	.15	Stres yönetimi	-.05	-1.75
Olumlu etki	.04	1.00	Olumlu etki	.03	1.01
Genel ruh hali	.18	4.09***	Genel ruh hali	.64	17.47***
	$\Delta R^2=.23$ F(9, 845)=27.95***			$\Delta R^2=.48$ F(9,845)=84.93***	

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$.

Tablo 3 incelendiğinde anne-baba tutumu boyutlarının ve duygusal zekanın boyutlarının lise öğrencilerinin genel yaşam doyumlarını anlamlı düzeyde açıkladığı görülmektedir ($\Delta R^2=.55$, $p < .001$). Bu

dokuz değişken birlikte, genel yaşam doyumunun toplam varyansının %55'ini açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, duygusal zekanın kişisel beceriler alt ölçeği ($t=1.45$, $p>.05$) dışındaki tüm değişkenlerin genel yaşam doyumunun anlamlı yordayıcıları olduğu belirlenmiştir.

Anne-baba tutumu ve duygusal zekanın boyutları aileden algılanan doyumunun toplam varyansının %49'unu açıklamaktadır. Anne-babadan algılanan kabul/ilgi ($t=19.67$, $p<.001$), psikolojik özerklik ($t=7.05$, $p<.001$), kontrol/denetleme ($t=3.48$, $p<.01$), duygusal zekanın genel ruh hali ($t=3.86$, $p<.001$), olumlu etki ($t=3.42$, $p<.05$), stres yönetimi boyutlarının ($t=2.00$, $p<.05$) aileden algılanan doyumun anlamlı yordayıcıları olduğu, duygusal zekanın kişisel beceriler, kişilerarası beceriler ve uyum boyutlarının ise anlamlı yordayıcılar olmadığı saptanmıştır.

Tablo 3 incelendiğinde, regresyon eşitliğine alınan değişkenlerin arkadaşta algılanan doyumunun toplam varyansının %23'ünü açıkladığı görülmektedir. Arkadaşlardan algılanan doyumunu yalnızca anne-babadan algılanan psikolojik özerklik ($t=3.76$, $p<.001$) ve kabul/ilgi ($t=3.12$, $p<.01$) ile duygusal zekanın kişilerarası beceriler ($t=8.27$, $p<.001$), genel ruh hali ($t=4.09$, $p<.001$) ve uyum alt ölçeklerinin ($t=-2.96$, $p<.01$) anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin okuldan algıladıkları doyumun yordayıcılarına bakıldığında ise, anne-babadan algılanan kabul/ilgi ($t=15.74$, $p<.001$), psikolojik özerklik ($t=7.65$, $p<.001$) ve kontrol/denetleme ($t=-6.44$, $p<.001$) alt ölçeklerinin ve duygusal zekanın kişilerarası beceriler boyutunun ($t=3.98$, $p<.001$) anlamlı yordayıcılar olduğu görülmüştür. Duygusal zekanın diğer alt ölçekleri okuldan algılanan doyuma anlamlı düzeyde katkı yapmamışlardır. Tüm değişkenler okuldan algılanan doyumun toplam varyansının %32'sini açıklamaktadır.

Regresyon eşitliğine alınan tüm değişkenler öğrencilerin çevreden algıladıkları doyumun toplam varyansının %20'sini açıklamaktadır. Anne-babadan algılanan kabul/ilgi ($t=5.77$, $p<.001$), psikolojik özerklik ($t=3.67$, $p<.001$), kontrol/denetleme ($t=3.18$, $p<.01$) alt ölçeklerinin ve duygusal zekanın stres yönetimi ($t=4.28$, $p<.001$), olumlu etki ($t=3.52$, $p<.001$), kişisel beceriler boyutlarının ($t=2.49$, $p<.05$) yaşanan çevreden algılanan doyumun anlamlı yordayıcıları olduğu görülmüştür.

Anne-baba tutumu ve duygusal zekanın alt ölçekleri, öğrencilerin benliklerinden algıladıkları doyumun toplam varyansının %48'ini açıklamaktadır. Benlikten algılanan doyumun yordayıcıları incelendiğinde ise, sadece duygusal zekanın genel ruh hali boyutunun ($t=17.47$, $p<.001$) anlamlı yordayıcı olduğu, diğer değişkenlerin benlikten algılanan doyuma anlamlı katkı yapmadığı belirlenmiştir.

Tartışma ve Sonuçlar

Bu araştırma sonucunda, genel yaşam doyumunun anne-baba tutumunun tüm boyutları ve duygusal zekanın "kişilerarası beceriler", "stres yönetimi", "olumlu etki" ve "genel ruh hali" boyutları tarafından pozitif; "uyum" boyutu tarafından negatif yönlü anlamlı şekilde yordandığı belirlenmiştir. Eryılmaz (2012) ailelerin; ergenlerle ilgilenmelerinin, onların algılanan kontrollerini desteklemelerinin, ergenlerle olumlu iletişimde bulunmalarının, ergenlere karşı demokratik ve izin verici anne-baba tutumu içerisinde bulunmalarının, ailede birliği oluşturmalarının, ergenlerin özerkliğini desteklemelerinin, ergenleri ailede yönetime katmalarının ve ergenlerle birlikte etkinlik yapmalarının onların öznel iyi oluş düzeyini arttırdığını bildirmektedir. Özdemir (2012) anne-baba kabul/ilgisinin ergenlerin iyi oluşu üzerinde önemli etkisinin olduğunu, ancak anne-baba kontrolünün daha sınırlı düzeyde etkiye sahip olduğunu belirlemiştir. Bu bulgulardan farklı olarak Eryılmaz (2011), aile ortamındaki birlik ile ergen öznel iyi oluşu arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu; aile ortamındaki kontrol ile ergen öznel iyi oluşu arasında ise bir ilişki olmadığını bildirmiştir. Deniz ve Işık (2010) ise üniversite öğrencilerinde anne-babaya güvenli bağlanma stiline yüksek yaşam doyumunu ile; anne-babaya korkulu ve saplantılı bağlanma stiline ise düşük yaşam doyumunu ile ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Ergenin kimliğini oluşturma, kendini değerli ve yeterli hissetme sürecinde ebeveynin desteği oldukça önemli bir yere sahiptir (Çuhadaroğlu Çetin, Canat, Kılıç, Senol, Rugancı ve Öncü, 2004). Ailede kendini ifade eden, etkili iletişim kuran, duygusal ve sosyal olarak desteklendiğini hisseden bireylerin yaşam doyumlarının artacağı düşünülebilir. Duygusal zekanın boyutları ile yaşam doyumunu arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalarda, yaşam doyumunun duygusal zekanın farklı boyutları ile ilişkili olduğu görülmektedir. İnci (2014) duygusal zekanın genel ruh hali ve kişisel beceriler boyutları ile yaşam doyumunu arasında orta düzeyde; kişilerarası ilişkileri, stres yönetimi ve uyum boyutları arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğunu bildirmektedir. Deniz ve Yılmaz (2004) üniversite

öğrencilerinin yaşam doyumları ile duygusal zeka boyutları (kişisel beceriler, kişilerarası beceriler, uyumluluk boyutu, stresle başa çıkma boyutu, genel ruh durumu boyutu) ve toplam duygusal zeka puanları anlamlı düzeyde pozitif yönlü ilişki belirtmiştir. Akkan (2010) duygusal zeka alt boyutlarından iyimserlik ve duygularını ifade etme düzeylerinin üstün yetenekli ergenlerin yaşam doyumu düzeyinin anlamlı yordayıcısı olduğunu bildirmektedir. Gannon ve Ranzjin (2005) duygusal zekanın yaşam doyumundaki bazı değişiklikleri yordadığını ifade etmişlerdir. Alan yazından farklı olarak bu araştırmada duygusal zekanın uyum boyutundaki artışın genel yaşam doyumunda düşüşe neden olduğu belirlenmiştir. Bar-on Duygusal Zeka Ölçeği'nin uyum boyutunda bulunan maddeler, bireyin değişimi yönetmesinden çok etkili problem çözme becerileri (örn; "bir problemi çözene kadar uğraşırım" "Problemleri çözerken farklı yolları kolaylıkla kullanabilirim") üzerine odaklanmış ifadelerdir. Bu alt ölçekteki hiçbir maddenin kişisel ya da kişilerarası ilişkilerle doğrudan ilişkili olmaması ve veri toplama araçlarının lise öğrencilerine okullarda uygulanması nedeniyle, maddelerin öğrenciler tarafından akademik anlamda problem çözme olarak algılanmış olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada "aile" doyumunun yordayıcılarının anne-babadan algılanan kabul/ilgi, psikolojik özerklik, kontrol/denetleme ve duygusal zekanın genel ruh hali, olumlu etki, stres yönetimi boyutları olduğu belirlenmiştir. Anne-babadan algılanan psikolojik özerklik, kabul/ilgi ve kontrol/denetleme boyutlarındaki artışın aileden algılanan doyumda artışa neden olduğu görülmektedir. Yılmaz (2011) anne-babadan algılanan kontrol/denetleme boyutundaki artışın kuraldışı davranış göstermede düşüşe neden olduğunu bildirmektedir. Türküm, Kızıltaş, Bıyık ve Yemenici (2005) ergenlerin aileleriyle olan olumlu ilişkilerinin sosyal ilişkilerini olumlu yönde etkilediğini, aileden algılanan desteğin artmasının ergenlerin uyum düzeylerini yükselttiğini ve ergenlerde aileye olumlu bakmanın stres azaltıcı ve uyum sağlayıcı etkisinin olduğunu bildirmişlerdir. Ayrıca algılanan aile desteği ile ergenlerde ruhsal problemler (Gündüz, 2006) ve olumsuz internet kullanımı (Sezer ve İşgör, 2017) arasında negatif ilişki olduğunu belirten araştırmalar da mevcuttur. Dolayısıyla anne-babadan algılanan kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme düzeyleri yüksek olan ergenlerin, aile içerisinde kendilerini ifade edebilmelerinin, onlardan destek ve sıcaklık görmelerinin ve ailede güvenli hissetmelerinin aileden algıladıkları doyumunu yükselttiği düşünülebilir. Duygusal zekanın olumlu etki, genel ruh hali ve stres yönetimi boyutlarındaki artışın aileden algılanan doyumda artışa neden olduğu görülmektedir. Bar-on Duygusal Zeka Ölçeği'nin olumlu etki alt testinden yüksek puan alınması bireylerin gereğinden fazla olumlu etki bırakmak istediklerini göstermektedir. Duygusal zekanın stres yönetimi boyutu, bireyin stresli durumları etkili ve yapıcı bir şekilde yönetebilmesi ve tepkilerini kontrol edebilmesini; genel ruh hali boyutu ise bireyin hayata neşeli ve pozitif bakarak hayatından memnun olması ve kendi kendini motive edebilmesini içerir (Bar-on, 2006:17). Aileler, yaşam boyu bir dizi dönüm noktaları, geçişler ve evden ayrılma, bir çift olma, çocuğun doğumu, çocuk yetiştirme, yeni bir işe başlama ve emekliliği içeren birçok düğüm noktaları yaşarlar. Bir sonraki evreye sağlıklı bir şekilde geçiş için ailenin yaşam döngüsündeki bütün düğüm noktalarında kendini yeniden organize etmesi gerekir (McGoldrick, Gerson ve Petry, 2008:197). Yeniden organize etme süreci stresli bir süreçtir ve bu sürecin sağlıklı atlatılabilmesi tüm aile üyelerinin çabaları ile mümkündür. Ergenlik döneminde bir üyeye sahip olmak da aile yaşam döngüsünde bir düğüm noktası olarak görülebilir. Çünkü bu süreçte de kuralların, bakış açılarının yeniden organizasyonu söz konusu olabilir. Ergenlik dönemindeki bireyin hayata pozitif bakarak kendi kendini motive edebilmesinin, stresle etkili bir şekilde başa çıkabilmesinin ve tepkilerini kontrol edebilmesinin, bu yeniden organizasyon sürecinde yaşanan çatışmaların, etkili bir şekilde çözülmesine katkı sağlayacağı ve ergenin ailesinden algıladığı doyumunu arttıracığı düşünülebilir. Bu süreçte ergenin kendini olduğundan daha etkili gösterme çabasının da olumlu etki alt testinden alınan puanı yükselttiği düşünülebilir.

Araştırmada "arkadaş" doyumunun yordayıcılarının anne-babadan algılanan psikolojik özerklik ve kabul/ilgi ile duygusal zekanın kişilerarası beceriler, genel ruh hali, uyum boyutları olduğu belirlenmiştir. Anne-babadan algılanan kabul/ilgi, psikolojik özerklik boyutlarındaki artışın arkadaştan algılanan doyumda artışa neden olduğu belirlenmiştir. Ergenlik döneminde akranlar, ergenlerin yaşamında en az aile kadar önemli yer tutmaktadır (Pekel Uludağlı ve Sayıl, 2009:15). Erikson (1968) ergenlikte kişilerarası ilişkilerin, kimlik gelişiminin önemli bir parçası olduğunu, ergenin, farklı ilişkileri deneyerek, gelecekteki yetişkinlik rollerinde başarılı olmasında çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Özellikle akran ilişkilerinin hem sosyal destek hem de deneyim açısından önemli olduğunu vurgulayarak, bu ilişkilerin yetişkinlikte dünya görüşünün şekillenmesine katkıda bulunacağını ifade etmiştir (akt; Collins ve Sprinthall, 1995:175). Ancak

çocukluktaki aile ilişkilerinin ergenlikteki akran ilişkileri için güçlü duygusal bir temel oluşturduğu da unutulmamalıdır. Field, Diego ve Sanders (2002), anne-babasıyla ve arkadaşlarıyla nitelikli ilişkide bulunan ergenin çok arkadaşı olduğunu, anne-babasıyla yakın ilişkiler içinde bulunduğunu, ebeveyni ile nitelikli ilişkisi olmayan ergenlerin ise ilaç kullanımının olduğu ve okul başarısının düşük olduğunu bildirmişlerdir. Aile içerisinde olduğu gibi kabul edilen, arkadaşları konusunda özerk davranabilen ve ailesinde sağlıklı iletişimin bir parçası olan ergenin, aynı davranışları arkadaşları ile ilişkisinde de sergileyeceği ve bu sayede arkadaşlarından algıladığı doyumun artacağı düşünülebilir. Duygusal zekanın kişilerarası beceriler ve genel ruh hali boyutlarındaki artışın arkadaşta algılanan doyumda artışa; uyum boyutundaki artışın arkadaşta algılanan doyumda düşüşe neden olduğu belirlenmiştir. Bu araştırma bulgusuna benzer şekilde Çivitçi ve Topbaşoğlu (2015) akılcı duygusal eğitim programına katılan ortaokul öğrencilerinin genel yaşam doyumlarının, arkadaş ve benlik doyumlarının arttığını belirtmişlerdir. Duygusal zekanın kişilerarası ilişkiler ve genel ruh hali boyutlarının yüksek olması; bireyin sorumluluk sahibi olduğunu ve çeşitli kişilerle birçok alanda sağlıklı ilişkiler kurabildiğini, takım çalışmasında başarılı olduğunu, yaşamından mutlu olduğunu ve başkalarını da mutlu etme becerisine sahip olduğunu ifade eder (Stein ve Book, 2003). Aile ile olan ilişkideki gibi koşulsuz kabulün söz konusu olmadığı arkadaşlık ilişkilerinde (Eskin, 2001) ergenin bu özelliklere sahip olmasının, arkadaşları ile sağlıklı ilişkiler kurması konusunda ona yardımcı olacağı ve ergenin arkadaşlarından algıladığı doyumunu arttıracığı düşünülebilir. Duygusal zekanın uyum boyutundaki artışın arkadaşta algılanan doyumda düşüşe neden olmasının, duygusal zekanın uyum boyutunda bulunan ve geneli problem çözme üzerine odaklanmış ifadelerin (örn; "Zor bir soruyu cevaplarken birçok çözüm üretmeye çalışırım" "İstediğimde zor bir soruyu birçok şekilde cevaplayabilirim") lise öğrencileri tarafından akademik anlamda (matematiksel) problem çözme olarak anlaşılmasından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada "okul" doyumunun yordayıcılarının anne-babadan algılanan kabul/ilgi, psikolojik özerklik, kontrol/denetleme ve duygusal zekanın kişilerarası beceriler boyutları olduğu belirlenmiştir. Anne-babadan algılanan kabul/ilgi ve psikolojik özerklik boyutlarındaki artışın okuldan algılanan doyumda artışa neden olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular Smith ve Sandhu (2004) ve Diaz (1989) tarafından yapılan araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Smith ve Sandhu (2004), bulunduğu ortamda desteklendiğini, kabul edildiğini hisseden bireyin, daha mutlu, daha iyi hissedeceğini, okulda daha iyi performans göstereceğini ve dahası böyle bir bireyin, olumsuz antisosyal davranışlara daha az eğilimli olacağını, böylece işbirliğine ve yardımseverliğe dayalı sosyal etkinliklere daha çok katılacağını bildirmektedir. Diaz (1989), anne-baba desteğinden ve ilgisinden yoksun olan öğrencilerin akademik başarılarının düşük, sınıfta kalma risklerinin diğer öğrencilerden fazla olduğunu belirtmiştir (akt. Çelenk, 2003:28). Bu bilgilerden hareketle kabul edici aile ortamında büyüyen ve kendisine psikolojik özerklik sağlanan ergenin okuldan algıladığı doyumun artacağı düşünülebilir. Araştırma sonucunda anne-babadan algılanan kontrol/denetleme boyutundaki artışın okuldan algılanan doyumda düşüşe neden olduğu belirlenmiştir. Ergenlik döneminde anne-baba ve ergen arasında; okuldaki davranışlar, okul ve derslere karşı genel tutum, okula devam, ders çalışma alışkanlıkları ve notlar çatışmaya neden olabilir (Galambos ve Almeida, 1992 akt. İnanç ve ark., 2007:237). Bu çatışmalar ergen tarafından özgürlüğüne yapılan bir müdahale olarak değerlendirilebilir. Çünkü ergenlik dönemindeki birey için okul, ailenin dışında, kendi yetenekleri ve başarısıyla ön plana çıkacağı, başkalarını etkileyip onlardan etkileneceği toplumsal ilişki ortamıdır (Yörükoğlu, 2008). Bu ilişki ortamında anne-babanın kontrol/denetlemesini hissetmenin ergenin okuldan aldığı doyumunu düşüreceği düşünülebilir. Duygusal zekanın kişilerarası beceriler boyutundaki artışın "okul" doyumunda artışa neden olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular Petrides, Frederickson, Furnham (2004) tarafından yapılan araştırma sonuçları ile paraleldir. Petrides, Frederickson, Furnham (2004), ergenlerde duygusal zekanın akademik performans ve bilişsel beceri arasındaki ilişkiyi biçimlendirdiğini, yüksek duygusal zekaya sahip öğrencilerin okula devamsızlığının ve okuldan atılma ihtimalinin daha az olduğu belirlemişlerdir. Duygusal zekanın kişilerarası beceriler boyutundan yüksek puan alan bireyler genellikle sorumluluk sahibidirler, çeşitli kişilerle birçok alanda sağlıklı ilişkiler kurabilirler ve takım çalışmasında son derece başarılıdırlar (Stein ve Book, 2003). Okul, hem toplumsal yaşamın küçük bir örneği hem de belli bir düzen içerisinde yeni kuşakların yeteneklerinin geliştirildiği bir mekân ve aileden sonra gençlerin toplumsallaşmasına yardım eden bir kurumdur. Böyle bir ortamda sorumluluk sahibi olmanın, okuldaki arkadaş ve öğretmenlerle sağlıklı ilişkiler kurarak işbirliği yapmanın ergenin okuldan aldığı doyumunu yükselteceği düşünülebilir.

Araştırmada anne-babadan algılanan kabul/ilgi, psikolojik özerklik, kontrol/denetleme ve duygusal zekanın stres yönetimi, olumlu etki, kişisel beceriler boyutlarındaki artışın lise öğrencilerinin "yaşadıkları çevre"den algıladıkları doyumda artışa neden olduğu görülmektedir. Yaşanılan çevre; okul, aile, arkadaş gibi bireyin sosyal yaşamının geçtiği tüm alanları kapsamakta ve yaşanılan çevreden sağlanan doyum, bireyin, olumsuz davranışlardan korunması için bir kalkan görevi görmektedir. Hilooğlu (2009) okullarda karşılaşılan önemli olumsuz davranışlardan biri olan zorbalık davranışını göstermeyen öğrencilerin çevreden algıladıkları doyum puanlarının, bu davranışlarda bulunan öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğunu bildirmektedir. Anne-babadan algılanan kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme düzeyinin yüksek olması, bireyin yaşadığı çevreyi güvenilir bir yer olarak algılamasını ve o çevrede kendini ifade etme yolları bulmasını sağlayacaktır. Bireyin duygusal zekanın kişisel beceriler ve stres yönetimi boyutlarında yüksek puanlar alması ise duygularının ve düşüncelerinin farkında olan ve baskı ile kolayca başa çıkabilen bir birey olmasını sağlayacaktır (Stein ve Book, 2003). Bu özelliklere sahip bir ergenin yaşadığı çevrede oluşacak streslerle başa çıkabileceği, yaşadıkları ile ilgili düşünce ve duygularını fark ederek ifade edebileceği ve tüm bunların ergenin yaşadığı çevreden algıladığı doyumunu arttıracacağı düşünülebilir.

Araştırmada sadece duygusal zekanın genel ruh hali boyutundaki artışın lise öğrencilerinin "benlik"lerinden algıladıkları doyumda artışa neden olduğu görülmektedir. Benlik, kişiyi kendisi yapan, başkalarından ayıran duygu tutum ve davranışların tümüdür (Yörükoğlu, 2008). Benlikten alınan doyumun yüksek olması bireyin olduğu halinden (kendisinden) memnun olmasıdır. Duygusal zekanın genel ruh hali boyutundan yüksek puan alan bireyler ise pozitif olup hayata neşeli tarafından bakabilen, kendilerinden, başkalarından ve hayatının genelinden memnun olabilen bireylerdir (Bar-on, 2006:14). Bu bilgiler ışığında duygusal zekanın genel ruh hali boyutundan yüksek puan alan bireylerin kendilerinden ve yaşamlarından memnun olacağı ve benlik doyumlarının yüksek olacağı düşünülebilir.

Bu çalışma Adana ili merkez ilçelerindeki devlet okullarında lise öğrenimine devam eden ergenler üzerinde yapıldığından, yapılacak genelleme de benzer gruplar için geçerlidir. Çalışmada lise öğrencilerinin yaşamlarının farklı alanlarından algıladıkları doyum, anne-baba tutumu ve duygusal zeka kapsamında incelenmiştir. Gelecekte yapılacak olan araştırmalarda ailenin özellikleri (anne-baba arasındaki ilişki, anne-babaya bağlanma stili, parçalanmış aile v.b.) ve lise öğrencilerinin özellikleri (özsaygı, yılmazlık düzeyi, stresle başa çıkma stili, iyimserlik düzeyi v.b) ile yaşamın farklı alanlarından algılanan doyumun ilişkisi ele alınabilir.

Bu araştırmanın sonucunda lise öğrencilerinin yaşamlarının farklı alanlarından algıladıkları doyumun anne-baba tutumları ve duygusal zekanın farklı boyutları ile ilişki olduğu görülmektedir. Yaşam doyumunu koruyucu bir faktördür ve yaşam doyumunun arttırılması koruyucu/önleyici çalışmalara katkı sağlayacaktır. Bu nedenle yaşam doyumunu ile ilgili nitel araştırmalar yapılarak farklı yaş grubunda, farklı özellikteki bireylerin yaşamlarının farklı alanlarından algıladıkları doyumun nasıl arttırılabileceğinin belirlenmesinin önemli olduğu söylenebilir. Bunun yanında okul psikolojik danışmanları tarafından planlanan grup çalışmalarında öğrencilerin yaşam doyumlarını arttırmaya yönelik programlar uygulanabilir ve bu programlar içinde duygusal zekayı geliştirecek etkinliklere yer verilebilir. Bunun yanında ailelere yönelik olarak, ergenlerin yaşam doyumlarını arttırmak için, uygun ebeveyn tutumları ile ilgili programlar geliştirilebilir.

Kaynakça

- Ash C, Huebner E.S. (2002). Environmental events and life satisfaction reports of adolescents: A test of cognitive mediation. *School Psychology International*, 22, 320-336.
- Acun Kapıkıran, N., Körükçü, Ö. Ve Kapıkıran, Ş. (2014). The relation of parental attitudes to life satisfaction and depression in early adolescents: Mediating role of self-esteem. *Educational Sciences:Theory and Practice*, 14(4), 1246-1252. doi: 10.12738/estp.2014.4.2137
- Akkan, E. (2010). *Orta öğretimde üstün yetenekli öğrencilerin duygusal zeka ve yaratıcılık düzeylerinin yaşam doyumlarını yordama gücü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Bar-on, R., (2006). The bar-on model of emotional- social intelligence. *Psicothema*, 18, 13-25.

- Baumrind, D. (2008). Authoritative parenting for character and competence. In David Streight (Eds.), *Parenting for character five experts, five practices* (s.17-30). Oregon: Council for Spiritual and Ethical Education.
- Bircan, S. (2004). *Ergenlerin duygusal zekalarının çatışma eğilimlerine ve suç davranışlarına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Brouzos, A., Misailidi, P. ve Hadjimatheou, A. (2014). Associations between emotional intelligence, socio-emotional adjustment and academic achievement in childhood: The influence of age. *Canadian Journal of School Psychology*, 29(2), 83-99. doi: 10.1177/0829573514521976
- Cenkseven Önder, F. (2012a). Parenting style and life satisfaction in Turkish adolescents. *Educational Research and Reviews*, 7(26), 577-584. doi: 10.5897/ERR12.145
- Cenkseven Önder, F. (2012b). The influence of decision-making styles on early adolescents' life satisfactions. *Social Behavior and Personality An International Journal*, 40(9). doi:10.2224/sbp.2012.40.9.1523
- Cenkseven Önder, F. ve Çolakadioğlu, O. (2013). Decision-making and problem solving as a well-being indicator among adolescents. *Educational Research and Reviews*, 8(11), 720-727.
- Cenkseven Önder, F. ve Yılmaz, Y. (2012). Orta öğretim öğrencilerinde görülen kuraldışı davranışları yordamada yaşam doyumu ve anne-baba stillerinin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(3), 1737-1748.
- Collins, A.W., Sprinthall A. N. (1995). *Adolescent psychology* (s.172-177). New York: McGraw-Hill International Edition.
- Çelenk, S. (2003). Başarının önkoşulu okul-aile dayanışması. *İlköğretim Online*, 2(2), 28-34.
- Çelik, Ş. (2008). *Lise öğrencilerinin öznel iyi oluşlarının duygusal zeka açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Çivitçi, A. (2007), Çok boyutlu öğrenci yaşam doyumu ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(26), 51-60.
- Çivitçi, A. ve Topbaşoğlu, T. (2015). Akılcı duygusal eğitimin ortaokul öğrencilerinin yaşam doyumları üzerindeki etkisi. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(1), 13-29.
- Çuhadaroğlu Çetin, F., Canat, S., Kılıç, E., Şenol, S., Rugancı, N., Öncü, B. (2004). *Ergen ve ruhsal sorunlar: Durum saptama çalışması* (s. 70-74). Ankara: Tübitak Matbaası.
- Deniz, M. E. ve Işık, (2010). Positive and negative affect, life satisfaction, and coping with stress by attachment styles in Turkish students. *Psychological Reports*, 107 (2), 480-490
- Deniz M. E., Karakuş, Ö., Traş, Z., Eldeleklioğlu, J., Özyeşil, E. ve Hamarta, Z. (2013). Parental attitude perceived by university students as predictors of subjective well-being and life satisfaction. *Psychology*, 4(3), 169-173. doi:10.4236/psych.2013.43025
- Deniz, M. E., Traş, Z. ve Aydoğan, D. (2009). Akademik erteleme ve denetleme odağının duygusal zeka açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(2), 607,632.
- Deniz, M. E ve Yılmaz, E. (2004). *Üniversite öğrencilerinin duygusal zeka yetenekleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişki*, [Bildiri]. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Dew T. Ve Huebner, E.S. (1994). Adolescents' perceived quality of life: An exploratory investigation. *Journal School Psychology*, 33(2), 185-199.
- Diener, E., Emmons, R.A., Larsen, R.J. ve Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal Personality Assessment*, 49, 71-75. doi:10.1207/s15327752jpa4901_13
- Diener, E. ve Scollon, C. (2014). The what, when and how of teaching the science of subjective well-being. *Society for the Teaching of Psychology*, 41(2), 175-183. doi:10.1177/0098628314530346
- Eryılmaz, A. (2011). Ergenlerin öznel iyi oluşlarıyla aile ortamları arasındaki ilişki. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, Ocak-Şubat-Mart, 93-101.

- Eryılmaz, A. (2012). How do adolescents increase their subjective well-being by means of establishing relationships with their parents? *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 25, 252-257. doi:10.5350/DAJPN2012250308
- Eskin, M. (2001). Ergenlikte yalnızlık başatme yöntemleri ve yalnızlığın intihar davranışı ile ilişkisi. *Klinik Psikiyatri*, 4, 5-11.
- Field., T., Diego M. ve Sanders C. (2002). Adolescents' parent and peer relationships. *Adolescence*, 37, 121-130.
- Fogle L.M., Huebner, E.S., Laughlin, J.E. (2002). The relationship between temperament and life satisfaction in early adolescence: Cognitive and behavioral mediation models. *Journal of Happiness Studies*, 3, 373-392. doi:10.1023/A:102188
- Gangai, K. N. ve Agrawal, R. (2013). Role of Emotional Intelligence in Managing Stress among Employees at workplace. *International Journal of Innovite Research & Studies*, 2(3).
- Gannon, N. ve Ranzijn, R. (2005). Does emotional intelligence predict unique variance in life satisfaction beyond IQ and personality? *Personality and Individual Differences*, 38, 1353-1364. doi:10.1016/j.paid.2004.09.001
- Gilligan, T. D. ve Huebner, E. S., (2002). Multidimensional life satisfaction reports of adolescents: A multitrait-multimethod study. *Personality and Individual Differences*, 32, 1149-1155. doi:10.1016/S0191-8869(00)00196-3
- Gilman, R.S., Huebner, E.S. (2006). Characteristics of adolescents who report very high life satisfaction. *Journal of Youth and Adolescents*, 35, 311-319. doi:10.1007/s10964-006-9036-7
- Goleman, D. (1995). *Duygusal zeka neden IQ'den Daha Önemlidir?* (B. Seçkin Yüksel çev.). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Gündüz, U. H. (2006). *Uyum sorunları olan öğrencilerin anne-baba, öğretmen ve kendileri tarafından bu sorunun ele alınış biçiminin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Hafen, C. A., Singh, K. ve Laursen, B. (2011). The happy personality in India: The role of emotional intelligence. *Journal of Happiness Studies*, 12, 807-817. doi:10.1007/s10902-010-9228-4
- Hilooğlu, S. (2009). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin zorbaca davranışlarını yordamada sosyal beceri ve yaşam doyumunun rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Hilooğlu, S. ve Cenkseven Önder, F. (2010). The role of social skills and life satisfaction in predicting bullying among middle school students. *Elementary Education Online*, 9(3), 1159-1173.
- Huebner, E. S. (1994). Preliminary development and validation of a multidimensional life satisfaction scale for children. *Psychological Assessment*, 6(2), 149-158. doi:10.1037/1040-3590.6.2.149
- Huebner, E. S. (2004). Research on assessment of life satisfaction of children and adolescents. *Social Indicators Research*, 66(1), 3-33. doi: 10.1023/B:SOCI.0000007497.57754.e3
- Huebner, E.S., Funk, B. A. ve Gilman R. (2000). Cross-sectional and longitudinal psychosocial correlates of adolescent life satisfaction reports. *Canadian Journal of School Psychology*. doi:10.1177/082957350001600104
- Huebner, E. S. ve Gilman R. (2006). Student who like and dislike school. *Applied Research in Quality of Life*, 1, 139-150. doi:10.1007/s11482-006-9001-3
- İnanç, B., Bilgin, M. ve Atıcı, M. 2007. *Gelişim Psikolojisi* (3. baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- İnci, S. (2014). *Aday öğretmenlerin duygusal zeka ile yaşam doyumları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- İşmen, A. E. (2001). Duygusal zeka ve problem çözme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13, 111-124.
- Kırtıl, S. (2009). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile yaşam doyumunu düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

- Koçak, R. ve İçmenoğlu, E. (2012). Üstün yetenekli öğrencilerin duygusal zeka ve yaratıcılık düzeylerinin yaşam doyumlarını yordayıcı rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 73-85.
- Kong, F., Zhao, J. ve You, X. (2012a). Emotional intelligence and life satisfaction in Chinese university students: Mediating role of self-esteem and social support. *Personality and Individual Differences*, 53, 1039- 1043. doi:10.1007/s11205-012-0195-5
- Köksal, A. (2007). *Üstün zekalı çocuklarda duygusal zekayı geliştirmeye dönük program geliştirme çalışması*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Steinberg, L. ve Dornbush, S. M. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent and neglectful families. *Child Development*, 62 (5), 1049-1065. doi: 10.1111/j.1467-8624.1991.tb01588.x
- McGoldrick, M., Gerson, R. ve Petry, S. (2008). Tracking individuals and families through the life cycle. In *Genograms: Assessment and Intervention* (pp.189-224). New York: W.W. Norton&Company.
- McKnight, C., Huebner E.S. ve Suldo S.M. (2002). Relationships among stressful life events, temperament, problem behavior, and global life satisfaction. *Psychology in the Schools*, 39, 677-687. doi:10.1002/pits.10062
- Milevsky, A., Schlecter, M., Netter, S. ve Keehn, D. (2007). Maternal and paternal parenting style in adolescents: Association with self-esteem, depression and life satisfaction. *Journal of Child and Family Studies*, 16, 39-47. doi:10.1007/s10826-006-9066-5
- Özdemir, Y. (2012). Ergenlerin öznel iyi oluşunun demografik değişkenler, ana- baba kontrolü ve ana-baba kabul/ilgisi açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37, 165.
- Pavot, W. ve Diener, E. (1993a). The affective and cognitive context of self reported measures of subjective well-being. *Social Indicators Research*, 28, 1-20. doi:10.1007/BF01086714
- Pekel Uludağlı N. ve Sayıl M. (2009). Orta ve ileri ergenlik döneminde risk alma davranışı: Ebeveyn ve akranların rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(23), 14-24.
- Petito, F. ve Cummins, R. A. (2000). Quality of life in adolescence: The role of perceived control, parenting style, and social support. *Behaviour Change*, 17(3), 196-207.
- Petrides, K.V., Frederickson, N. Ve Furnham, A. (2004). The role of trait emotional intelligence in academic performance and deviant behavior at school. *Personality and Individual Differences*, 36(2), 277-317. doi:10.1016/S0191-8869(03)00084-9
- Ramesar, S., Koortzen P. ve Oosthuizen, R. (2009). The Relationship between emotional intelligence and stress management. *SA Journal of Industrial Psychology*, 35, 1-10.
- Saföz Güven, İ. G. (2008). *Fen ve genel lise öğrencilerinin cinsiyet ve sosyometrik statülerine göre öznel iyi oluş düzeyleri, genel sağlık örüntüleri ve psikolojik belirti türleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Sezer, F. ve İşgör, İ. Y. (Basım aşamasında). Life style and social support: The role of Computer/Internet use. *International Online Journal of Educational Sciences*. Erişim adresi:www.iojes.net
- Shek, D. T. L. (1997). The Relation of Family Functioning to Adolescent Psychological Well-Being, School Adjustment, and Problem Behavior. *The Journal of Genetic Psychology*, 158(4), 467-479, doi:10.1080/00221329709596683
- Smith, C. ve Sandhu, D. S. (2004), Toward a positive perspective on violence prevention in schools: Building connections. *Journal of Counseling & Development*, 82(3), 287-293. doi: 10.1002/j.1556-6678.2004.tb00312.x
- Stein, S. J. ve Book H. E., 2003. *Duygusal Zeka ve Başarının Sırrı* (1. baskı) (çev. Müjde Işık). İstanbul: Özgür Yayınları.

- Steinberg, L., Elman, J.D. ve Mounts, N.S. (1989), Authoritative parenting psychosocial maturity and academic success among adolescents, *Child Development*, 60, 1424- 1436. doi:10.2307/1130932
- Steinberg L. ve Morris A.S. (2001). Adolescent development, *Journal of Cognitive Education and Psychology* 2(1), 55-87. doi:10.1891/194589501787383444
- Suldo, S. M. ve Huebner, E. S. (2004). The role of life satisfaction in the relationship between authoritative parenting dimensions and adolescent problem behavior. *Social Indicator Research*, 66, 165-195. doi:10.1007/978-1-4020-2312-5_9
- Suldo, S.M. ve Huebner, E. S. (2006). Is extremely high life satisfaction during adolescence advantageous? *Social Indicators Research*, 78, 179–203. doi 10.1007/s11205-005-8208-2
- Tuzgöl Dost, M. (2006). Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 188-197.
- Türküm, A. S., Kızıldaş A., Bıyık N. ve Yemenici B. (2005). Üniversite öğrencilerinin aile işlevlerinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 5(1), 229-262.
- Valois, R.F., Zullig, K.J., Huebner E.S., Kammermann S.K. ve Drane J.W. (2002). Relationship between of life satisfaction and sexual risk-taking behaviors among public high school adolescents. *Journal of Child and Family Studies*,11(4), 427-440. doi: 10.1007/s10826-006-9043-z
- Valois R.F., Paxton R.J., Zullig K.J., Huebner E.S. (2006). Life satisfaction and violent behaviors among middle school students, *Journal of Child and Family Studies*, 15(6), 695-707. doi:10.1007/s10826-006-9043-z
- Valois R.F., Zullig K.J., Huebner E.S., Drane J.W. (2004). Life satisfaction and suicide among high school adolescents. *Social Indicators Research*, 66, 81-105.
- Yılmaz, A. (2000). Anne-baba tutum ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 7(3), 160-172.
- Yılmaz, Y. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinde görülen kuraldışı davranışların yordayıcılarının belirlenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Yörükoğlu, A. (2008). *Çocuk Ruh Sağlığı (29.baskı)*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Zullig K.J., Valois, R.F. Huebner, E.S., Oeltmann, J.E. ve Drane J.W. (2001). Relationship between perceived life satisfaction and adolescents' substance abuse. *Journal of Adolescent Health* 29(4), 279-288. doi:10.1016/S1054-139X(01)00269-5